https://www.eduzin.cz/

"Nová pedagogika učitele staví do role aktivátora učení, který studentům nabízí otázky a problémy k řešení. Když před studenty stojí nějaká zajímavá výzva, jsou zapojení, spolupracují, snaží se přijít s nějakým zajímavým nápadem, pak se opravdu učí."

FOTO: Archiv Michaela Fullana

Dobře se učit dnes nestačí, říká autor obdivované vzdělávací reformy v Kanadě

19. května 2021, autor: Lucie Kocurová

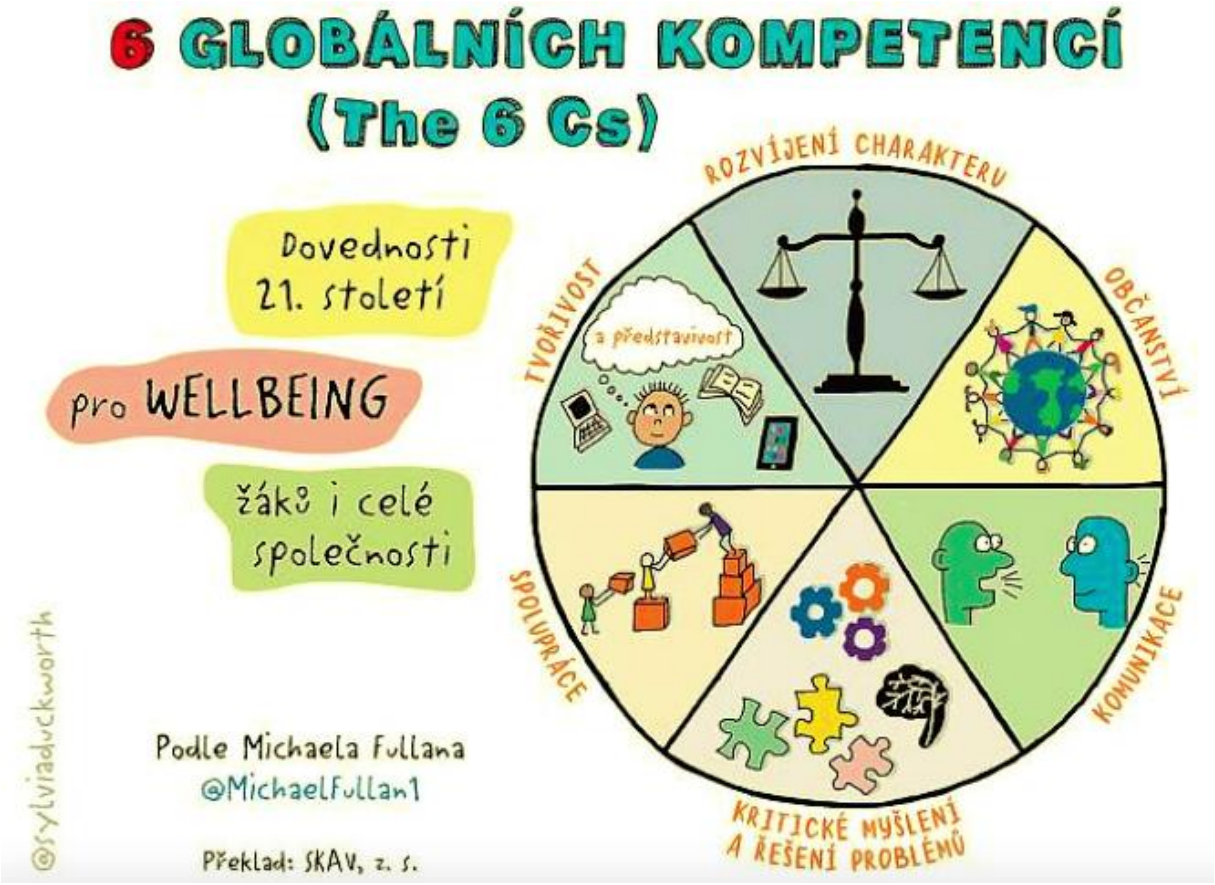
Celý profesní život zasvětil kvalitnímu vzdělávání a reformám vzdělávacích systémů, protože věří, že školy by měly nejen předávat znalosti, ale především vychovávat schopné lidi, kteří jsou připraveni čelit výzvám, jako je klimatická změna nebo rostoucí sociální nerovnosti. Profesor Michael Fullan z Torontské univerzity se podílel na přerodu školských systémů v několika státech světa. Na jaře u nás vystoupil na konferenci Úspěch pro každého žáka, kterou pořádá SKAV. „Neznám přesně situaci v Česku, ale podle otázek z publika a ohlasů na mé vystoupení soudím, že jste připraveni rozjet rozsáhlé změny. Jen je třeba začít," říká.
Zabýváte se proměnami vzdělávacích systémů. Potřebuje vůbec vzdělávání nějakou změnu? Nestačí, když vše budeme dál dělat tak, jak jsme zvyklí?

Ne, to opravdu nestačí, a to ze dvou důvodů. Tím prvním je, že neustále klesá procentuální zastoupení studentů, kteří zažívají, že jim jejich vzdělání dává smysl. V některých oblastech světa má neuvěřitelných osmdesát procent žáků a studentů pocit, že to, co se učí ve škole, pro jejich život není nijak relevantní. Když jsem já byl student, směr byl jasný: mít dobré známky, vystudovat prestižní univerzitu, najít si dobrou práci. Společnost se ale změnila, dnes už dobré známky neznamenají zajištěnou budoucnost. A s tím jde ruku v ruce další důvod, proč je třeba měnit vzdělávání. Společnost potřebuje jiné občany než kdysi. Dříve třeba nebyli lídři, spíš poslušní občané. Dnes ale vidíme, že nás ohrožuje klimatická změna, ve společnosti klesá důvěra, zhoršuje se obecně psychické zdraví lidí, narůstá stres a úzkosti. Vzdělávací systém dříve produkoval to, co společnost chtěla a potřebovala. V současnosti je ale jasné, že se vzdělávání musí stát aktérem celospolečenských změn, a proto nemůže zůstat stejné jako dřív.

V první dekádě 21. století jste byl jedním z designérů úspěšné reformy vzdělávání v provincii Ontario v Kanadě, která se od té doby stala vzorem pro mnohé státy. V čem spočívala?
Je nutné předeslat, že Kanada se sestává z deseti provincií a tří teritorií. Každá tato územní jednotka si řídí vzdělávání po svém, neexistuje žádné „celokanadské“ ministerstvo školství. Konkrétně Ontario je provincie, která má zhruba třináct milionů obyvatel a pět tisíc škol. Na přelomu tisíciletí tu školství stagnovalo, žáci se nezlepšovali v angličtině ani matematice, a navíc tu třetina studentů opouštěla střední školy předčasně. Tehdy se nově zvolená vláda rozhodla, že je s tím třeba něco udělat.

Naštěstí se podařilo shodnout se na třech konkrétních ukazatelích, v nichž bylo třeba se zlepšit. Chtěli se soustředit na čtenářskou a matematickou gramotnost, zvýšení míry úspěšného dokončení střední školy a snížení nerovností mezi školami. V první fázi se výrazně investovalo do učitelů, aby se zlepšily jejich pedagogické dovednosti, školy dostávaly maximální podporu finanční i lidskou. Během zhruba pěti let jsme měli o dvacet procent maturantů více, zvýšila se výrazně čtenářská gramotnost, o něco i matematická. Byl to velký úspěch.

A jak to pokračovalo dál?
Pak přišla druhá fáze reformy, kdy jsme se posunuli od matematiky a čtenářství a soustředili se na to, aby se do učiva a kurikula promítl takzvaný koncept 6Cs *(viz foto)*. Ten rozvíjí kompetence, jako je třeba kritické myšlení, spolupráce nebo komunikace, které jsou mnohem komplexnější než jednotlivé předměty a podle našich zjištění jsou pro studenty mnohem víc motivující. Šlo nám o to, aby ze škol nevycházeli absolventi dobří v matematice, ale především dobří v životě. Tato mladá generace stojí před vážnými problémy a vzdělávací systém na ně musí reagovat.

Jak si to konkrétně můžeme představit? Kdybyste se šel do jedné ontarijské školy podívat v roce 2003 a pak v roce 2013, jakých rozdílů byste si všiml?
V roce 2003 byste asi na chodbách a ve třídách viděli mnoho studentů, kteří by nebyli ve svém vzdělání aktivní, moc se neposouvali ve znalostech ani v kompetencích. Navíc v té době probíhal jakýsi skrytý konflikt mezi vládou a učiteli, protože se navzájem obviňovali z neúspěšnosti dětí, takže učitelé nebyli v práci spokojení. Cítili se izolovaní a podceňovaní, což se ukazovalo i v různých průzkumech.

O pět let později už ale byly vidět první výsledky, a to nejen ty měřitelné. Ontario na tom bylo náhle tak, že se do našich škol jezdili inspirovat experti z celého světa – ze Singapuru, z Británie nebo z USA. A tito návštěvníci nám opakovali, jak úžasnou v nich vidí atmosféru. Učitelé spolupracují, ředitel je podporuje, školy z okolí spolu komunikují, vláda investuje… A učitelé sami říkali, jak všechno mnohem líp funguje.

Atmosféra ve školách je důležitá, co ale výsledky? Jak jste vlastně dokázali vyhodnotit, že jdete správným směrem?
Nejdřív jsme na to šli úplně tradičně a najali jsme si agenturu, která provedla testování devítiletých a dvanáctiletých žáků v matematice a čtenářské gramotnosti. Testování jsme zopakovali několik let po sobě, abychom měli v ruce tvrdá data. Je pravdou, že já sám nejsem žádným velkým fanouškem standardizovaných testů, ale v této situaci byly velmi prospěšné, protože nám ukázaly, že se děti učí líp, ne hůř. Nyní už ale standardizované testy nejsou úplně vhodným nástrojem třeba pro měření zapojení studentů nebo učitelů. Odklon od standardizovaného testování je ostatně vidět v mnoha zemích světa, protože testy ukazují, nakolik zvládáte učivo, ale moc dobře neukazují, jak umíte přemýšlet a řešit problémy. Víme ale, že výsledky vzdělávání nějak ověřovat musíme, a očekáváme, že do konce roku budeme mít nějaký nový a vhodnější nástroj hotový.

Naší výhodou bylo, že se stavem vzdělávání nebyli spokojení ani rodiče, ani učitelé, ani vláda, takže jsme do změn mohli skočit po hlavě.

Když chcete proměnit vzdělávání jako celek, je to velký úkol. Kde a jak je dobré začít, aby se věci hnuly?
To hodně záleží na konkrétní situaci každé země. V Ontariu jsme v roce 2003 měli volné ruce a mohli jsme postupovat opravdu rozhodně. Naší výhodou bylo, že se stavem vzdělávání nebyli spokojení ani rodiče, ani učitelé, ani vláda, takže jsme do změn mohli skočit po hlavě. O situaci v České republice toho nevím dost, abych mohl nějak kvalifikovaně radit, ale zdá se mi, že tu pod povrchem také vře nespokojenost, a je vidět, že se něco změnit musí. Mohou začít jednotlivé školy, na střední úrovni se mohou přidat neziskové organizace. Doufám, že když lidé uvidí první výsledky, budou se přidávat další a další a nakonec to strhne lavinu změn.

Ve školách v Ontariu jste hodně vsadili na spolupráci a důvěru. Jak se něco takového dá vytvořit? A stojí to za tu snahu?
Když je ve společnosti nízká úroveň důvěry, brzdí to inovace a pokrok. Důvěra mezi učiteli a dalšími aktéry ve vzdělávání, stejně jako silné vztahy mezi nimi, jsou základním předpokladem pro jakékoli trvalé změny. Otázkou samozřejmě je, jak jich docílit. Představme si školu, která má 300 studentů v deseti třídách, nějakých dvacet učitelů, z nichž si každý učí svoje a společně moc nekomunikují. Když tam přijde nový ředitel, nestačí, aby řekl učitelům „důvěřujte mi“. Musí jim jít příkladem, nebát se dělat chyby a přiznat, že něco neví. Jedině tak se mu podaří nastavit klima, kdy spolu učitelé sdílejí a učí se jeden od druhého, méně se navzájem soudí a víc zažívají spokojenost se svými výsledky. Má to smysl, i když to není snadné. Musíme pracovat na tom, abychom se všichni navzájem méně soudili a byli více ochotní se jeden od druhého učit. Tak se postupně vybuduje důvěra i spolupráce.

Stojíte v čele globálního hnutí tzv. Nové pedagogiky pro hluboké učení. Co si pod tímto názvem můžeme představit?
V podstatě jde hlavně o to, zda je učitel ve třídě přenašečem vědomostí, nebo aktivátorem učení. Ve „staré“ pedagogice je ve třídě v centru učitel, který má pod kontrolou vše, co se v hodině odehrává. Zatímco studenti většinu času mlčí a přijímají to, co se jim říká, učitel naopak většinu času mluví. Nechci, aby to vyznělo, že když učitel mluví, je to automaticky špatně, protože to není pravda – někdy je nutné studentům něco vysvětlit, ale nemělo by to tak být pořád, dokonce ani většinu času. Nová pedagogika naopak učitele staví do role aktivátora učení, který studentům nabízí otázky a problémy k řešení. Když před studenty stojí nějaká zajímavá výzva, jsou zapojení, spolupracují, snaží se přijít s nějakým zajímavým nápadem, pak se opravdu učí. Pokud chcete vidět, jak to v praxi vypadá, podívejte se na YouTube kanál Young Minds of the Future, kde uvidíte, jak se děti ze základní školy vypořádávají s nejrůznějšími problémy, třeba jak zabránit tomu, aby se na amerických plážích lidé topili. Je velmi zajímavé vidět, s jakou vervou a radostí dětí pracují, když před nimi stojí nějaký inspirativní úkol. Do budoucna už nebude stačit toho hodně vědět, bude třeba umět řešit problémy.

Nutně potřebujeme absolventy, kteří dokážou zlepšit svět, zastavit klimatickou změnu a vyřešit i další palčivé problémy. Je třeba začít už v dětství.

Měli bychom s takovým přístupem začínat už u těch nejmenších dětí na prvním stupni?
Žádné dítě není příliš malé na to, aby se mohlo a chtělo stát hybatelem změny! I ty nejmenší děti dělají rády pokusy a řeší skutečné problémy. My opravdu říkáme, že ze škol by měly vycházet děti, které budou dobré v učení a zároveň dobré v životě. To je velmi důležité. Ruku na srdce – když vystudujete vysokou školu, znamená to automaticky, že si umíte dobře poradit v nejrůznějších situacích? Myslím, že všichni známe někoho, u koho to určitě neplatí. Říkáme to pořád: dnes nutně potřebujeme absolventy, kteří dokážou zlepšit svět, zastavit klimatickou změnu a vyřešit i další palčivé problémy. Je třeba začít už v dětství. Respektovaný filozof John Dewey už dávno říkal, že škola není přípravou na život, ale je to život sám.

Jaká je podle vás role škol v dnešní společnosti?
Pro mě je teď nejdůležitějším úkolem škol to, aby vychovávaly a vzdělávaly absolventy, kteří jsou schopní přežít v komplexní společnosti a dokážou přispět k její proměně. Dřív školy jen pasivně reprodukovaly to, co po nich společnost chtěla. Teď se ale stávají hybatelem celospolečenské změny, nabírají sebevědomí, což je prostě skvělé.

K tomu, aby školy mohly přebírat tuto roli, je třeba přesvědčit konzervativní síly ve společnosti, ať už jsou to politici, nebo rodiče, podle kterých by školy měly sloužit hlavně k předávání velkého množství znalostí. Máte tip, jak na to?
Nemám bohužel kouzelnou hůlku, i když bych si ji někdy moc přál, protože by mně i lidem okolo výrazně usnadnila život. Vím, že ve státech střední a východní Evropy jsou tyto konzervativní síly, které si přejí hlavně zachování současného stavu a soustředění škol pouze na akademické výsledky, velmi silné, samozřejmě s výjimkami, jako je například Estonsko. Co na to říct? Když chcete někoho přesvědčit, že se mýlí, příliš nepomůže, když mu dokola budete opakovat, že nemá pravdu. Musí vidět na vlastní oči, to ho přesvědčí. Já věřím, že když učitelé v některých školách začnou postupně dělat věci jinak, rodiče to uvidí a ocení, pak se tyto školy stanou atraktivními a strhnou i další.

Začátek systémové změny bude pomalý, ale rychle se to rozjede, tomu věřím. Představuji si to jako zahradu na jaře. Když do země zasejete semínka, dlouho se zdánlivě nic neděje, ale potom se najednou během krátké chvíle všechno zazelená a rostlinky vám rostou doslova před očima.

V Česku už ale mnozí rodiče nechtějí čekat na změnu, a pokud si to jen trochu mohou dovolit, hlásí děti raději na soukromé školy. Je to problém?

Z hlediska jednotlivých rodin a rodičů je to samozřejmě naprosto pochopitelné a nelze se jim divit. Každý chce pro své dítě to nejlepší. Z hlediska dlouhodobého a celospolečenského je to ale destruktivní trend, který vysává ze státních škol motivované rodiny, a tím zpomaluje jejich přerod v moderní instituce 21. století. V USA a v západní Evropě bývala hlavním důvodem odchodu posedlost rodičů akademickou úspěšností dítěte. Přáli si, aby potomek za každou cenu vystudoval špičkovou univerzitu a získal skvěle placenou práci. Takovým dětem ale psychologové přezdívali „zranění vítězové“; často měli prestižní tituly a k tomu velké psychické potíže. Jakmile se děti začnou rozdělovat podle ekonomického zázemí rodin, vede to k rozpadu společnosti. Cesta ven z tohoto trendu není jednoduchá. Myslím si, že hodně pomůže, když se do státních škol začne opravdu investovat. Nejde jen o finanční kapitál, ale také o ten lidský.

A soukromé školy by měly jít příkladem. Například v Austrálii se soukromé školy dobrovolně pouštějí do společných projektů se státními, vznikají krásná partnerství. Je třeba si tento problém odlivu dětí do soukromého školství uvědomit, mluvit o něm a přistupovat k jeho řešení aktivně.

Michael Fullan je emeritním profesorem Torontské univerzity v Kanadě a celosvětově uznávaným odborníkem na reformu vzdělávání. Stojí v čele globální iniciativy Nová pedagogika pro hluboké učení (New Pedagogies for Deep Learning). Coby konzultant pomáhá zákonodárcům, lokálním představitelům i školám zajistit vzdělání všem dětem. V letech 2003 až 2013 působil jako poradce premiéra kanadské provincie Ontario Daltona McGuintyho. V prosinci 2012 mu byl udělen Řád Kanady, druhé nejvyšší kanadské státní vyznamenání.

Rozhovor vyšel v Lidových novinách.